

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 21.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 8. СЕПТЕМБРА (20. РУЈНА) 1873.

ГОДИНА I.

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 8; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50. н. За СРБИЈУ г. ф. 7; по г. ф. 3. 50.; четврт ф. 1. 75. н. За све друге земље год. ф. 8.; по год. ф. 4.; четврт год. ф. 2. За огласе плаће се за ред 5 новчића. Предлата и све наручбине шиљу се администрацији, а дописи уредништу на Цетиње.

ОПШТИ ПОЛОЖАЈ.

Од наших, нама најближих, народнијех ствари, с којима се редовно бавимо, данас ћемо за часак отступити, да погледамо на општи положај Јевропе, који чудне знаке показује за свој будући развјат. Можда то неће бити сувишно већ ни зато, што наш, под туђијем господарством, патећи народ једнако слуша, гдје му се довикује: ваља чекати „згодне прилике“. Под тијем „згоднијем приликама“ нијесу се разумјевале никада оне прилике, које би ми сами створили за наш рад, на пр. слогом и споразумљењем нашијем са оним братскијем народима, који пате исто што и наш, и који теже за оним, за чим и ми тежимо. Под тијем приликама разумјевају они људи, који једнако говоре, да „с постојећим фактима рачунају“, и ако сами врло често многа факта превиђају, оно стање ствари, које наступа с поља, без нашега утицаја.

На такво стање ствари, хоћемо и ми часком да погледамо.

И на истоку и на западу врју знаци, који предкажују, да садање стање не може дуго трајати. Русија напредује у средњој Азији. Инглешка суревљиво гледа то грозњење њенијем интересима. Турска, без сваке сумње, увиђа, да јој се с те стране непријатељски сусјед, него непријатељ, који пријети њеном опстанку. Такви одношаји морају постати несносљиви, и породити сукоб, који мора одјекнути у Јевропи, прије свега у јевропској Турској.

Велика је политика, коју води Русија у средњој Азији. Сигурно, ако и спорије напредовање, мора бити начело те политике. За то би се могло мислити, да неће баш тако брзо доћи до одсуднога сукоба на оној страни; али то није ни најмање извјестно, јер прије Турске, Инглешка је у неповољном положају, да ће се морати у Азији с Русијом сукобити, а скоро је изван сумње, да ће Турска дати се употребити од Инглешке у том случају, да одбије од себе опасност, коју јој Русија, успјевајући, спрема. Тај случај може дати јевропској ситуацији, нов, неслухени изглед, у којој ни ми нећемо моћи не пријети се улоге, која нам припада.

Но у много ближег догледу истичу нам озбиљне појаве одношаји самих јевропских држава. Од њемачко-француског рата говори се о пријатељству међу Русијом и Пруском као о нечем сасвијем извјестном, што у неколико оправдава неутрално држање Русије за вријеме рата, а послје њега ријешење црноморског питања у корист Русије. Као трећи савезник проглашена је у томе савезу Аустрија, што се хоће да посвједочи састанком цара руског, њемачког и аустријског. Од њеког времена говори се о савезу италијанско-њемачком. Њемачка је у пријатељству са Аустријом и Русијом, осим тога долази италијански краљ у Беч, Италија би дакле постала четврта у савезу.

Предпостављајући да би овј чудан савез постојао, мора се човек запитати, против кога постоји он?

Је ли га удесила Њемачка против Француске, која хоће освету? Не може се вјеровати, јер Француска није још ни почела опорављати се; осим тога њој би као савезник доста била Италија, која се исто боји, да

ће нова Француска радити, да се папино краљевство обнови.

Је ли управљено против републиканства? Нашто? обе нове републике, италијанска и француска, нијесу још ни саме изван кризе, у којој им живот виси у неизвјестности, а и да се одрже, оне, као државе, неће за дуго бити у стању, да се пуне споља у такав велики рат.

Значи ли дакле такав савез јевропски мир? Од свега најмање се може то вјеровати. Послије догађаја, као што су: Уједињење Њемачке и Италије, ослобођење Русије од веза париског мира, пораз Аустрије и распадајуће стање Турске, послје тако велики догађаја, који би сами себе пошпштили, кад би остали без исто тако велики пошљедица, не може се ни мислити на мир ни за најкраће вријеме.

Остаје дакле само једно, што се с разлогом даје мислити, а то је: у савезу четири речене силе налази се и пријатељ и непријатељ. Њихово пријатељство, (јер савез још је сувише рано употребљена ријеч) привидно је и неискрено, и служи само на то, да се непријатељ боље спреми против намањеног пријатеља. Ко је тај пријатељ, које се замке спремају, по треба нам нагађати, и ако би нам томе могла помоћи берлинска светковина, гдје су у споменску седанске побједи и аустријски тонови из г. 1866 узидани, и књига италијанског ђенерала Ламарморе „о политичким и војничким догађајима г. 1866“, који је исте године био председник министарства флорентијског, то је баш сада, када му краљ путује у Беч, одкрио многе тајне из тога за Аустрију несретнога рата.

Узимајући тако одношај ових јевропских сила, дало би се онда разјаснити и држање Русије према Турској. Хришћанским народима у Турској тешко је истина, кад чују, да је Русија у пријатељству с Турском, али то не стога, што би се побојали, да ће их она небратски напустити, него што им је у њиховом мучном стању тешко још и даље чекати.

Понављамо дакле што смо рекли, да је оваков одношај јевропских држава, од највећа уплива, најемчи ни мало за мир, него напротив да показује многе, врло озбиљне знаке, да у скоро вријеме предстоје замашни догађаји.

Ко ће их изазвати и како ће се развити, не треба нам нагађати ни разлагати. Али толико ваља да знамо на ум, да ако дотле не ријешимо нашу ствар, прилике, које настану, могу нама и у добри и у зли час доћи. Будемо ли у заједници и искреном споразумљењу сви, који очекујемо ријешење наше судбине, ми можемо радосно желити, да неће што прије наступе. Не само да ћемо моћи онда сами за себе добри стојати, него ће нам се и споља нудити улога у том великом позорију.

ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТУ.

Француска је опет слободна. Она је исплатила Њемачкој сву ратну одштету, испунила је све обвезе уговора бордоског и посада њемачка 7. о. м. оставља је Француску. Тијем даном ваља да почне она новијем животом дисати. Хоће ли доста, поуздано се не може казати, али има изгледа, јер не саме да су Бонапартисте против ројалиста, него су се и они међу собом повјели. То може учинити, да република стајно по-

бједи, као што и Тјер навјешћује у једном писму своје другу Жилу Фавру. Прихвате ли се државници француски одлучно политике мира, штедње и уредне владе, народ ће се опоравити и земља опет процвјетати у своје благостању. У противном случају за Француску могу тек настати црни дани.

У Шпанији промјенило се опет министарство. Кастелар је опет председник министарства, а његов пријатељ Солмерона председник скупштине. Кад је као министар са осталим члановима саушио у скупштину био је поздрављен веома одушевљено. То показује поуздање скупштине у њега, а с тијем поуздањем, Кастелар ће моћи повратити својој отачбини мир и слободу. Он је разложио свој програм, који је скупштина одушевљено примила. Важно је нарочито, што је Кастелар одлучно енергично устати против Карлиста, те тијем за вада прекинути ово непрестано чаркање. Он је паредио да се подигне 500.000 војске и осим тога 15.000 резерве. С том силом, мисли се, да ће ове јесени још устанак карлистички бити са свијем пошпштен.

— Конференција Срба Граничара доијела је ПРОГРАМ за српску народну странку у Граници као и за њене кандидате и посланике на угарском сабору:

I. Српски народ у Граници жали се против неуставног начина, којим је Граница без саслушања воље народа присаједињена Угарској, али признајући тај од стране законодавних фактора једнострано и неуставно извршени акт присаједињења као такав и подвргавајући му се по нужди и невољи по без обвезе за себе и своје потомство, жели српски народ у Граници, смањујући себе за саставни дио народа српског што живи под круном св. Стефана, и усвајајући програм бечкеречке конференције према садашњим потребама:

II. У погледу српског питања да се закључења српског конгреса од 1861 од стране владе или сабора на дневни ред ставе и у колико би према државоправним одношајима промене требало, да се нов српски конгрес ради споразумљења српског народа са угарским у конгресу или збору своје на основу својих права за право и цјели сходно пашао; у обзиру народности: да солидарно, т. ј. заједнички са слободоумним опозиционим заступницима Романа, Словака, Русина и Немаца заступају начело равноправности свију народа у Угарској са свим из тога почела испићућим последицама у смислу предлога, који су заступници српске и романске народности прекарлањском угарском сабору подијелили и браћу ли га.

III. У интересу српско-хрватског народа у троједној краљевини заступати државоправну самосталност и земљишту целокупност троједне краљевине по начелима и основима од народне српско-хрватске странке у тројној краљевини усвојенима.

IV. Потпомагати Романа у њиховим захтевима, да Ердељ у оквиру целокупности угарске круне своју земаљску аутономију задобије на основу равноправности свију народа у њему, очекивајући да ће и браћа Румани потпомагати Србе у заступању српског историјског права и права троједне краљевине.

V. У интересу подиже самосталности и уставности у земаљама угарске круне као и у интересу народне равноправности потпомагати опозициону странку на угарском сабору; при уређењу како законодавних тела тако и муниципија и општина заступати демократички, т. ј. народно-заступнички основ преуређења и аутономни положај муниципија према централној одговорној влади; тражити да се сходним државним установима удари темељ здравом и разумном државном газдинству, које ће сачувати земљу од дугова што је

упрошћују, а народе ослободити од прекомерних терета и пружити им услове за материјални напредак; тражити сва једства за остварање личне, друштвене и политичке слободе, на основу начела у уставним демократски уређеним државама усвојенима; и у опште у свима питањима јавног живота водити се по начелима слободољубља и демократије.

VI. У интересу сродне браће преколитавањих Словена сваком приликом заступати и потпомагати начела, која воде њиховој државној самосталности и народној равноправности без повреде уставности у онште, а самосталности и целокупности земаља угарске круне особено.

VII. У интересу слободе и самосталности хришћанских народа и њиховог уједињења на истоку заступати начела немашања страних сила и заузимати се за ослобођење тих хришћанских народа у Турској.

— Прашка „Политика“ оштро осуђује Грке као највеће фантасте у политици. Томе даје јој повода цариградски допис у једним грчким новинама у коме се изиђе осталога каже: „Оба елемента на истоку, која се једно (мухамеданско) по околностима, против којих се данас ништа казати не може,!! друго (грчко) због свог народног карактера и свога подумљивог духа (!) на челу источнијех народа налазе, могу се, ако се уједине (!) одупријети несрећи, која им грози са сјевера. Наша (т. ј. Грчка и Турска) досадања неслога користила је нашој једнојерној браћи, Русима, а на велику штету грчко-турскијех (да краснога братства!) интереса.

Наш овдашњи посланик потпуно је задахнут том идејом. Он је узео на се и издавање грчко-турско-аравско-персијског рјечника... У интересу је ишће владе, да потпомаже такво предузеће коме је циљ да турски језик шири међу Грцима.“

На ово приједује иста „Политика“: „Свуда, у свима грчким новинама, и другима политичким памфлетима налазимо исте тенденције, исто непријатељство против словенства и Русије. Неприродни савез грчкога крета са турским подумјесом претпостављају они вазда споразумљеву са праведним тежњама Словена.

Срби у Србији, Црној Гори Херцеговини, Босни и Бугари у очима Грка немају никакве права на свој народни опстанак. Једини су Грци и Османлије на истоку и они имају само једнога непријатеља: Русију — која је изван истока — а ако се пружа дуж цијелога истока Јевропе до црнога мора.

За сада се задовољавамо саопштењем ове нове грчке фантазије. Но модерни Јелени не ће ускратити ни другим народима источним њихове

фантазије, и мора ће доустити, да се Словенство толико далеко шири, колико његов језик, т. ј. његова прошлост, његова повјест, његова жива права.

На балканском полуотоку живе од више хиљада година самостални словенски народи, који су напојили своју земљу крвљу својом и знојем лица свога, којима је дозлогрдно деспотизам грчкијех калуђера и панјелениста, и који ће знати извојевати себи свој народни и политички значај. Они се неби толико понизили, да са диндушманском свога племена и вјере своје чине „entente cordiale“ за угнетавање другијех хришћанскијех народа, али они ће бранити своја права против Турака и Грка.“

Пошто смо и сами недавно у једном чланку свом осуђили онолико зближење Грке с Турском, нијесмо могли, да несаопшито и овај глас против тога пријатељовања, у толико више, што се исто са свијех страна осуђује. Озбиљни грчки листови требали би да придруже свој глас наше, иначе од сумње постаје факт, да грчки народ иде не само да овим сепаратизмом постигне своје интересе, него и да сања, да од Турске прихвати насилну власт над осталим хришћанским народима у Турској. Таква сањарија може довести до школдљива бити за исте, али најубитачнија за сами грчки народ.

— „Словенски народ“ у свом уводном чланку говори о старој „поправљеној нагодби“ Хрватске са Угарском. Осуђује је, јер је увјерен, да ће Мађари преварити Хрвате“. Нека се напоследку њом користе, али свакојако претстоји скоро нова борба, којој је Маханчева странка „ачагарда“. Мађари не могу дручке, него да буду противни југословенском јединству, а Словенци с Хрватима морају тежити за тијем уједињењем. За то и има Маханчева странка једина будућност, која то исто хоће.“

— Честити бугарски лист „Независност“ (излази у Букарешту) осуђује, као и новосаска „Застава“ чланак београдскога „Видовдана“ о ствари босанскијех бјегунаца или боље рећи ослобођења хришћанских народа у Турској. „В. дан“ би требао“, вели „Незав.“, „да ријешити сва питања, која су двадесет и девет пута важнија, него његово одриче о неспособности турској и несретном положају раје, и т. д. Ми желимо да знамо: 1. Јели вријеме да се ради и да се помогне несретној раји, која чека помоћ од Србије? 2. Шта и како треба да се ради? 3. Имају ли хришћански народи на балканском полуострву још снагу, која им је нужна за то велико предузеће? 4. Јесу ли ти народи међу собом у споразумљеву и имају ли заједнички план за будући рад свој? „В. данов“ одговор на ова питања пун је мудри изреченија и дипло-

сна заспала није, грозно је, пробудити је. Мени је Зима... ове лаке хаљине... с играчке.

Вилибалд затвори очи и већ се није мицао. Лекар озбиљно изјави, да је наступно последњи час. „Ако какво чудо наступи, само тако моћи ће се спасти“, дода напошљедку жалосно. Олазећи обећао је леџник, да ће опет доћи сутра на вече. У то осјети, да га њеко снажно ухвати за руку. То бијаше Хедвига, која докле стајаше невиђена код прозора. „Ви рекосте, г. докторе, да ће наш Хенрик умријети. Неће, г. докторе, неће, мајка неће то допустити. А за тијем се обрпе Јањи и узбуђено је загрли и рече: „Јање, хајде брзо по оца. Реци му, да му син умире. Он мора доћи, Јање! Хедвига му заповједа!“

XIX.

Јање бијаше већ на путу. Гологлава, коса јој се лепршаше око лијепога лица, и замотана само једнијем огртачем. Кад је била у шуми, која раздвајаше замак од куће оца јој спопаде је њеки страх и ако је све мислила на свога брата, јер бијаше мрачна ноћ. Приновјетка о вуковима коју је од Рајнхолда чула дође јој сад на памет, и страх обузе срце њено и ако се храбрила тијем, да је Рајнхолд ону приповјетку измислио, јер је он био прави вук, који је лијепог фанџу упропастио. Кад је већ шуму прошла и страх ју је оставио, јер је мислила баш и да изиђе вук, могла би пољем побјећи. Но на једанпут опазив она да се њешто миче крај пута. Срце јој се следи. Али један јаснији поглед и она позна свога оца.

„Јање, шта је? Одкуда сад!
„Ах, оче! проговори Јање слабо плакајући.

матички „саображенија“, а то само пољућује ствар... Што се нас тиче, мисмо тврдо увјерени, да је данас најзгодније вријеме за наш рад. Ако послушамо „Видовдан“ т. ј. ако се ријешимо да притрпимо још мало и да причекамо „згодну прилику“, то треба да се одречемо своје будућности, и да закопамо своја надања.“

Д О П И С И.

Из ПЈЕВАЉА. 26. Августа. — Ево нас као и вазда што кукамо и лелечемо под тешкијем зулудом нечовјечни Турака. У овој вароши као и по свој Босни и Херцеговини, никаква добра немамо ви јавити, него саму жалост несретних Срба, који с часа на час трпе најкешће муке од заклетих наших душмана, који сваки час измишљају и утркују се који ће више зла учинити над кукавном рајом. Нема руке која би описала нашу велику невољу, и избрајала свакојаке зулуме што трпимо у здравље онога цара што се назива брат сунца, а рођак мјесеца.

Ономадне поје Јован Далевих из Језера да крсти дјете у селу Коклужима. Чувени разбојници Малиновићи и Диздаревићи испадну на друм пред Јовом, и опале из пушака и оборе га с коња на земљу. Пошто види жалосни Србин себе у грдним ранама опет не клоне својим духом већ стегнувши своје срце одупре им се на оружје и тако спасе главу своју од ножа зјерскијех Турака.

Чујући Коклужани пушке потрче да виде шта је, ал нађу Даловића на сред друма у грдним ранама, и понесу га на носила у уђумет пјеваљски и одма представе давију на речене зликовце, који сваки дан крваве своје пожеве српском крвљу. Кајмекам са меџисом на то нехтје ни главе обрнути, али није нач се ни чудити! Дана нема кад овјке давије преда њих не излазе од српски невини жртва а из тога се види да и српска влада не само што им незахрађује него им још више повода даје.

Из овога може се јасно виђети какво право имаде жалосни Србин на царском уђумету.

Овдашњи трговац г. Јосиф Живковић подигао је једну гостионицу велику и лијепо по јевропски и пошто је огромне новце око ње по-рошио, дигли су се овдашњи Турци те су му је на силу затворили, говорећи му: Море влаше неподноси Турцима гледати толику огромну „бињу“. Јосиф се позове на царски канун ал му кадија и кајмекам одговоре: Да се непотриви осталијем овдашњијем Турцима. Јосиф пошто виђе неправедни одговор, пошао је овијех дана у Сарајево да тамо тражи праву. Мислимо да ће је наћи код валије баш као и код кајмекама пјеваљског и кадије.

Ти мораш одмах са мном! Брат је болестан, тако болестан, да —

Стари Волкмар задрхта.

„Тако болестан, да ће умријети, и да га већ жива нећеш виђети.

„Говориш ли истину, Јање?

„Истина је, колико је ли моја мајка живила!

Крај постеље Хенрикове сјеђаше међутјем Хедвига и Вилибалд једно према другом. Тајанствена је тишина владала у соби, коју прекидаше једино кад и кад стењање бониково. Хедвига изгледаше спокојна. Њене уморне очи почиваху на брату, који у вечерној свјетлости изгледаше као мртава. Ко ће погодити, шта се збивашо у души Хедвиговој и Вилибалдовој! Они гледаху, хо се смрт све више приближује бонику. Чудно! Док је Хедвига већ гледала себе без брата и оца и куће и кућишта, у души Вилибалдовој оживљаваше њеко надање.

У тај час пробуди из заноса звристање која прет кућом. И Хенрик отвори очи, погледа на врата и опет заспа. Да л' је дошао леџник? Или отац? Они се нехтједоше дићи, да непробуду боника. Међу тијем куће њеко на вратима. Вилибалд устане да види ко је. Бијаше надзорниковица. И она приповједи, да је дошла њека влада жепскиња у црнини и да жели одмах с Хенриком говорити. „А кад сам јој рекла да је Хенрик на умору, она је поблиједила задрхтала и да је не задржах. Пала би. Наједан пут дође к себи и повика: „Пусти те ме, ја га морам још један пут видјети!“

Хедвига није могла ништа разумјети, што је Вилибалд шапутао с надзорниковицом. Вилибалд изиђе изван и мало послје уђе у собу са непознатом. (Наставиће се.)

ПОДЛИСТАК.

МАЈЧИН СПОМЕН.

(Продужење.)

XVIII.

Писмо ђенералово највише га узнемириваше. „Уклоните ми га испред очију! повика наједанпут. Даље! Венерал га мора узети патраг или ћега га ви дубоко у земљу укопати. Скрите га од ње. Иначе, јадна ђевојка, неће знати, ће ће склопити главу своју. Она мора јакно уморена бити!“

Тако је о писму често бунцао. Сад га је хтно од свакога скрити, сад опет цијеломе свијету читати, да свак зна, да Хенрик Волкмар нема ни стопе земље, коју би својом домовином назвао. За тијем опет говораше Хедвига да скуп своје прње, па да иду у свијет, и да просе од куће до куће. Кад му је болијест још опаснија наступила, промјенило му се је уображење. Мајка му изиђе пред очи, али не добра и блага, као обично, него пријетећи му непрестано. У томе страху разбациваше се рукама, као да се брњаше од њекога. Оп, добри син, бојаше се мајке своје! „Шта хоћеш од мене?“ викаше. „Издајница! за што да не будем издајница? Сви су људи издајнице, за чинију граха продају име своје, син матер своју продаје!“ Послије мало починке бијаше са свијем блажији и стаде плакати за мајком, што је оставила своју ћеду. Но појав, који је иза тога сљедовао, највише је претресао Вилибалда, јер га је само он разумио. Хенрик се слатко насмјеш и тихо проговори: „Вилибалде, морам јаче звонити, јер се добра ђевојка иначе неће пробудити. Но она сву ноћ

Дакле из овога наведеног може сваки свјесни човек увидети: да Србин у Турској, није господар од свога живота и имања.

БЕЧ, 26. Августа. — Прије свега допустите вашем дописнику, да он, започињући рад свој, народни обичај врши; да јуначку Црну Гору, врлетну црногорску браћу, вас и „Глас Црногорца“ братски поздрави и да вам из далека Беча, из престолнице аустријске српским и крпским гласом рече: Помози вам Бог!

Сада пак прелазим на дјело.

Политичко кретање бијаше овдје код нас — како ће те си лако замислити моћи — због глумог доба, свјетске изложбе и непрекидног доласка и одласка гостију нешто мало застало, но ево нада, као да је коло повјеснице опет зачело се кретати. Њемци и Словени преправљају се на предстојећи окршај поради избора за царевинско вијеће. Добију ли Словени а наиме Чеси већину у њему, тад ће се досадања обест Њемаца мало утишати, јер у том ће случају они самовласт своју, коју обесно над већином својих словенских суграђана вршише, из руку изгубити.

Босанци, који овде предадоше цару и заступницима страних сила сиоменицу и мслабеницу уж њу прикључену, ових дана бјеше опета код грофа Андрашије. Брат Васа Видовић говорио је у име њихово и Андрашије, ма да је изпра опорицао све оно, што они наведоше, тек је ипак најзад изрекао, да ће се постарати око босанске ствари.

Никола Арсенић, што је и по вашим предјелима путовао и описао народна ношња по ондашњим покрајевима стигао је одомад амо у Беч са својим радом.

Његове ствари произвели су овде велико чуђење и баш по круговима, по којима је наука и умјетност удомљена. Но сиром Арсенић у корист се народа истрошио жив. Заслужује богме, да му се својски у помоћ притече. Но о његовим стварима у будућем писму вишите.

Брат Васа Целигић отпутова пре неког времена одавде у Цирих (у Швајцарску), да ће окром свога рада још и нека предавања на тамошњем свеучилишту слушати.

Овдашњи општинар чувени др. Стеван Модош Ђуричковић добио је одпре сина, што је у толико значајно, што се при крштењу дјетета, ваш свијетли кнез примио кумства.

(Од вашег великог дописа само ово саопш авамо. Одобрите нам, што смо изоставили оно о бечкој српској општини и б. политици, да нам се неби пребациле с братске стране небратске намјере. Иначе ваши дописи свагда ће нам додро доћи. У.)

КОТОР, 29. Августа. — Од неког времена читамо у вашем славном листу, па и у неким другим новинама разних дописа о овдашњим извршеним изборима нове општине, али ненадох да је ко штогоћ проговорио и препоручио да би се час пре предузеле потребне мјере за учувати се, ако буде могуће, од погубелне бољестине колере која узимље па жалост, све виши мах. Истина још је одаљена од нас, али ипак нетреба да будемо ми не мари за то, и да пратимо којекакве друге беспослице, које нам приносу и морално и материјално вишу штету него ли корист. — Разумјех, и то не без жалости, да се и у овом пословању о предузећу неки мјера за обранити се од речене болести, покажује нека партијаност и луда освета, јер кажу ми, да неке општине из околине ипјесу хтјеле да пристану па неке мјере те их је овдашња општина хтјела уставити. Ако је тако, занста чини велико зло свака општина која се, у оваквим пословима, ће се тиче здравља својих, своје обитељи, и свога ближњега, неби најсрдачније заузела па да све скупа као једна сама предузму час пре све могуће мјере за обрану. — Немојмо драга браћо у оваквим околностима партијанати и мржњу један против другогме тјерати, јер добро знате, да би се, Боже сачувај, међ нама немала болест укоренила, она неби гледала у брк ни богатом ни сиромашу ни малом ни великом господину, а још мање замјерити се једној или другој страни. Зато дакле, треба је, да се као браћа сви једнако побинемо, а оканимо се једном залудног посла, с којекаким непријатним изазивањем кроз новине, особито о извршеним изборима овдашње општине, о којима ће дотична влада по својме знању и правци осуду и рјешење дати. — Оволико се усудих, да доставим и ја вашем славном уредништву. — И.

Из КОТОРА. 2. Септ. — О законитом и правичном поступању нашем приликом општ. к.: бора, већ је цјели свијет увјерен и ми смо већ хтјели прекинути сваки јавни говор о томе, али противници наши неће ни сад да мирују, него се опшанчине у „Далмати“ и „Народном листу“ и одатле нас гађају и ако не погађају. Није нам стало за оне у „Далмати“, на добром су мјесту. Укратко ћемо само одговорити „Н. листу“, и ако и о њему наш свијет све чистији појам добива, па и то не баш ради самога „Н. Л.“ колико ради онога, што је брат из Доброте у њему (бр. 70.) наслагао.

Брат Доброћанин (знамо га добро) каже, да је с наше стране потакнута религиозна противност. Да није тако, него напротив, ми смо већ толико пута доказали у вашем листу, а они још никад не покушаше противно доказати. Нека учините то, али истинито, а не с цотварањем, као што то прије учинише на г. Петрановића, а свак зна, да је наш владица човек, који човека с човеком и село са селом измирује и у љубави браћој учвршћује.

И што каже о погодби, те се покушала између једне и друге странке, — не каже истину. Свакоме је познато, да су и ту они криви, јер су срамоту хтјели, да метну из овога мјеста 16 католика а зна се да их толико способних нема, а наших узгред буди речено има ако ће и сви 36. Па још преко они 16 хоће 4 друга из Прчања и Доброте. Види се дакле, да су хтјели баш већину католичку. Истина је пак да је наша странка изабрала била 10 лица њихових, да их они усвоје јер их познавала све као честите, поштене, а како смо разумјели, противници не хаху их међу своје кандидате увртити, него друге Бог зна какве. Познато је а оћер, да смо ми предлагали 18 православних и 18 католика. Ка кад ни па ту умјереност нашу нехтједше пристати, раздвојили смо се. „Али Боже мили“, кад нашијем противницима није ста о до религије, зшто перекоси: па нека буде, ако ће и двадесет православних, само нека су сви поштени и родњали! — а они знају врло добро, да су православни сви челични народњаци. Залуду се претварају, знамо ми добро њихове намјере али међу нама нема им ни изгледа.

Није ни оно истина, што каже, да браћа Доброћани ипјесу хтјели гласати, јер смо на бираништу видјели неколико Доброћана и неки би од њих до та гласали с нашим противницима. Да се исти ипјесу лукаво повукли с меѓдана; то су посвједочили и тијем, што су потписали овај глуми протест против свршених избора. А није истина ни то, да су се и од православних неки уздржали од гласања, јер за неки само су она тројица, који су и прије гласања од нас одишли и које смо јавно жигосали по њиховој заслуги. Другијех није било, као што свједочи ова адреса, предана нашем г. начелнику, коју су осим оне тројице сви други добровољно потписали, и с тим дакле потврдили, да су избори правично текли и па више одобрили људско поступање г. начелника, против којему с највишом безобразношћу противници нападоше и свратилише му баш лијепу благодарност за толико услуга те им је учинио уједно са осталом браћом православнима, као п. пр. садашњег њиховог епископа учинише почастним грађанином; за тим подигоше молбу на самог цара да неби овдашњу њихову бискупину уништио, па још много којекакви добри дјела православних њима учинише, и они се на сва та добра дјела заборавише!

Г. дописник каже и то да су браћа Доброћани у прошлим изборима дали одлучну помоћ. То нећемо сасвим порицати, јер у истини они су били уз нашу странку, али можемо да и ми кажемо да су опет имали и они од тога своју корист и одликовања од наше стране, па баш и приликом скорашњи избора наша је странка била најбоље расположена да и браћи Доброћанима, и браћи Прчањанима дадне што више почастни мјеста, будући у истини припознаје да се из међу њих може наћи много више изобразени људи но што их има у ово мјесто, царавно од католика. Али и пак треба да кажем г. дописнику да одлучну помоћ немогу сама браћа Доброћани дати, јер као што то он добро зна, свију њих нема већ највише 20 те имају право бирати, а из Прчања још мање, дакле свак то може да каже да према њиховом броју од наше стране доста су добро почасћени били. —

Ма оставимо сад све на страну, а само толико да упитамо г. дописника па шњиме и још оно неколико госпоне из Доброте и од Прчања те су се угледали у овим изборима, рашта се о-

ни толико уплећу у нашу општину, што њих може интересирати па била наша општина боља или грђа? та они имају своје општине! Они ће можда одговорити, да све из родољубља чине, али кад би искрени били, ту би се издали. Зато дакле ако желе с нама у будуће у љубави живети нека се окану даље умећати се у нашим домаћим пословима, као што се овога пута баш грдно уметнуо Прчањски Низелик г. Фердо Жбутега, који је може се казати највише ову распру и неслогу између ове двије странке проузроковао. — Најбоље ће бити, вјерујте, да стојите врху себе и своје домаће послове пратите а уз то постарајте се да међу нама у бољој љубави и слогни поживимо, јер нам то највише требајује.

Још ми је изостало да кажем и то г. дописнику да није истина „да многи православни народњаци који су гласовали, неодобравају начин с којим су избори били приправљени“ јер кад су гласовали знах је да су одобравали, а ако се због какве двоструке политике један или два тако изговорно, то је њихов посао. А што су се неке нове вође наметнули да руководе народну странку, те су учинили баш с тога јер вишоше да неке прве вође изкрено за не рећ другчије, не мишљаху и наопако по нашу народну странку оћаше бити да се на време небудемо осјетили неких зли намјера против нас запетих, и само тадер прихватисмо се брже боље неколико нас народ ака и урадисмо колико се најпоштеније могло; али би узалуд с некијема и поштењено поступали. —

Ово одговорисмо ушљед реченог дописа из Доброте и то најкраће што смо могли.

(У.) ТРСТ 1. Септембра. — Турска и Русија. — Босански бјегунци. — Наредба босанског валије. — Румунски црквени сабор. — Различито. — Између Русије, и Турске, за сад, доста пријатељски одношаји постоје. Кад је цар Александер ових дана у Одесу дошао, дочекао га је султанов министар, ино-страни послова, и предао је цару власторучно писмо султаново. Генерал Игњатјев дочекао је исто цара у Одеси, упутно се с царем у Крим, е говоре: да ће у текућу овог мјесеца сам султан цара Александра у Ливадију поздравити. Нами Србима, није најмилије, кад видимо, да се Русија с нашим угњетачем пријатељи, пак ако Русији за то неприговарамо, ипак би желели да Русија, ако ништа више, а оно барем посредује, да се гоњењу, и страдању, наше браће у Босни и Ерцеговини, конач учини, да се резбојничко чиновничство, и зликовачки зулумћари раздереју, и казне; да се равноправност врши, и да тај султан, у својој држави, бар толико реда доведе, како би турској држави, а не резбојничком гвезду, слична била. Русија ако хоће то учинити може, а кад може, ваља и да учини да својој браћи помогне и олакша, а и султана од пошњења и срамоте сачува?

Депутација, босански бјегунаца, била је прошли дана, опет у Бечу, ишли су код грофа Андрашија, и опетовано мољали су: да им помогне, и да се Аустрија, за њих заузме. Гроф Андрашија, обећао им је да ће се за њих заузети. Бог би дао, да тако буде, а ми ијевамо стару пјесму „Тешко теби Краљевићу Марко; у злу, море, добра чекајућ!“

Биће нашој браћи онда поможемо, кад сваки зграби пушку, па за крушку, и кад се јуначки Црногорац, и Шумадинац, јатагана дохвати. Док тако небуде, нема нашој браћи помоћи, макар им гроф Андрашији стотину пута обећава: „хоћу, хоћу!“

Јесте ли чули, да је босански валија, прелазак свију српско-хрватски листова, за Босну забранио? Та наредба тек је сад изишла. Та то већ одавно постоји. „Црногорац“ је одма забраниен. „Застава“ исто, само је кријућ по неки број унесен. Добро је и то, и нека се тако реди, пак ће враг прије по њоје доћи.

Ови дана састао се у Сибињу румунски црквени сабор, да упражњену, митрополитску столицу попуни, и као што јављају, изабран је једногласно, арвдски владика Прокоп Иванковић, за Митрополита. и тај је избор влада одобрила. Румунска митрополска столица тек је од 3—4 мјесеца упражњена, и ето је већ и попуњена. А колико има, да је Патриарх Масиријевић умро, пак ни гласа о новом избору? Румунци имају слободан избор свога митрополита, а ми Срби немамо! Добро браћо Маћари, доћи ће вријеме, пак ће и вама криво бити!

Чуде се ипак, да ће се и нап црквени са-

бор сазвати, и да је тога ради Груић у Пешту отиша. Кад се избори за сабор разпишу, то ће се сигурно с противне стране агитирати, али се уздамо, да ће наш народ, исте посланике бирати.

Чули сте, да је у Загребу умро Крсто Машанов Петровић. Пишу нам пријатељи да му је погреб сјајан био, на ком је 5—6.000 душа учествовало. Г. Илија Гутеша живо се заузимао, да спровод што сјајнији буде, и да ожалошћеном отцу, покојног Крста олакша.

ЦЕТИЊЕ, 8. Септембра. — 3. о. м. скупили су се на позив школске власти сви учитељи црногорски на Цетиње. Циљ овога састанка био је тај, да учитељи приме нуждна упутства за рад наступајуће шк. године, који се састоји у њеким промјенама досадањег плана у предавању. Овом приликом именовано је десетак нових учитеља, те су овога љета свршили богословију на Цетињу. Смијемо очекивати да ће и они на пољу рада школскога показати се као вриједни и способни радници. Уз досадање само двије главне основне школе са четири разреда, на Цетињу и Брчелима у Црници, отворено је још седам и т: у ријечком округу на Љуботину и Цеклину; у Ђешанској на Градцу; у Бјелопавлићима у ман. Ждробанску; за Морачу у ман. Морачи; у Васојевићима на Андријевици и у Дробњацима у Шавнику.

— Промле недеље умро је у Загребу последије дужета боловања Крсто Машанов Петровић, свој Њ. Св. нешега кнеза. Он је још г. 1856 оставио своју отачину уињед познатих неприлика под владом, славнога спомена, кнеза Данила Њ. Св. кнез Никола великодушно је дао забораву оно давно прошле непријатности, и помиловао све, без разлике, бјегунце те су се сви, што у Загребу становаху, већ и вратили. Но немала смрт спријечи Крсту, да милушу свога кнеза види опет своју отачину. „Обзор“ јавља, да је спровод био величанствен; преко четири хиљаде душа спроведоше га у вјечни мир. Исти лист саопштава телеграм Њ. Св. кнеза, којим изјављује ожалошћеном оцу Крстовом своје искрено саучешће.

Н О В О С Т И.

АУСТРИЈА. — Изписао је царски патент, којим се: кућа посланичка царевинског вијећа распустила, нови опћи избори наређују и царевинско вијеће сазива за 23. Октобар.

ФРАНЦУСКА. — Њеки парижки листови јављају да је влада увидила, да је рестаурација монархије немогућна, па за то да је у својој сједници закључила предложити, да се Макиахоново председништво продужи још на чет година, па за то вријеме, да се изради устав за сталну републику. Међутим фузионисте наговарају Макиахола, да се одзове позиву цара аустријског, те да пође на изложбу, а том приликом могао би се састати и споразумјети са грофом Шамбором. Незна се хоће ли или.

ИТАЛИЈА. — Краљ италијански јуче је имао стајати у Беч, гдје ће само четири дана пробавити. Одатле ће у Берлин. У великој и сјајној пратњи краљевској је и председник министарства Мингети и министар спољних послова Висконт Веноста.

ЊЕМАЧКА. — Сабор њемачки неће бити сазван ове јесени, као што се мислило. Непотврђује се вијест, да ће гроф Раи, председник министарства одступити, јер се цар противи томе.

ШВАЈЦАРСКА. — Лига „за мир и слободу“ завршила је своје овогодишње сједнице које је држала у Женеви. И „интернационала“ имала је истога дана 28. пр. м. јавну сједницу, гдје је мноштво радника учествовало.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

— У књижари В. Валожића, у Биограду, могу се добити ове нове књиге:

„Клетва полудела“ роман из енглеског живота. Цијена 6. гр.

„Народна лира“, у којој је 478 пјесама. о се пјевају. Цијена 10 гр.

„Упутство за подизање батерија“, пет литографисаних таблица. Написао Б. Ђурковић. Цијена 8. гр.

Издавач и уредник СИМО ПОПОВИЋ.

„Физика за сваког“, написао М. Мијајловић. Цијена 12. гр.

— М. С. Милојевић, професор у гимназији биоградској позива на претплату на „Историјско-географско-етнографску мапу Срба и Српских (Југославенских) земаља у Турској и Аустро-Угарској.“ Цијена је 2. дуката ц.

„Г Р А Н И Ч А Р“.

У име боже и вољом народа почиње од данас да се лепрша застава „Граничара“.

Прилике, које су „Панчевца“ угушиле на три мјесеца, створиле су „Граничара“. У тим приликама и околностима, кад се једна од најзначајнијих политичких мијења извршује на граници, народ наш не смије остати у тој покрајини без свога органа, преко кога би се чуо глас његов, који би му био стражар и браниоц најсветијих интереса његових.

То смо осјећали ми, то је осјећао цио народ наш у граници и ван границе, од кога су нам с нестрпљењем стизала питања: кад ће замјеник „Панчевцу“ угледати свјета?

И ево данас тога замјеника, под дичним и значајним именованим „Граничара“. И ако данас нема више границе, „Граничар“ стоји ту са заставом својом као живи свједок, да још живи народ српски у граници, као жива свежа између прошлости и будућности граничара, као жива опомена окупацији који мисле да је граница закопана у гробу, као заточник вјечних и незастаривих права народа српског у граници.

У нашој држави збивале су се до данас разне политичке мијење, а и у напредак ће тога да буде. Народ је наш при свима тим мијењама кад боље кад горе стојао, но нигда до данас није изневијерио своје политичке вјероисповјести ни није напустио својих права, која му по природи и по историји као народу припадају. И у данашњим заостајем врло неповољним околностима народ ће наш умјети остати вјеран својој највећој светињи, умјетће очувати оно, без чега не би заслуживао ни да постоји на земљи. Народ ће наш, ма и под најтежим притиском, остати народ српски, ни није се дати ма каквим страховима застрашити да се одрече себе свога.

У тој мушкој, озбиљној и одважној издржљивости, ми ћемо га по силама својима потпомагати, док не наступе боља времена, која та прије та последије наступити морају, јер је „свака сила за времена“. Као што је судбе пуни „Панчевца“ стојао неустрасиво на бранику за права народа српског, тако ће се и „Граничар“ трудити да у том правцу достојно испуни мјесто Панчевчево.

У то име молимо све пријатеље наше, да нас својим трудовима морално и материјално потпомогну. При томе дужност нам је подсетили их на одвећ теготне околности, у којима се ми налазимо, и замолити их да то на уму имају кад што за нас предузму. Наши противници имају са свим друштвама положај и ми смо довољно искусили, да њихова савјест много не преза, кад хоће што да предузму против нас, а видјели смо да им иду на руку и они, који би по позиву своје требали равном мјером да мјере.

С тога молимо све пријатеље наше, који су вољни да нас својим умним трудовима потпомогну, да своје послове састављају у правцу обавјештајном и објективном. Довољно је описати недела и безакоња што се чине, па свијет нека сам суди о људима, који су их починили и нека их крсти именима каквим хоће.

„Граничар“, ће излазити као и „Панчевца“ два пута у недељи, недељом и четврком, и стаје за три мјесеца у Аустро-Угарској 2 фор.

Сви они уписници, који су се претплатили на трећу четврт „Панчевца“, добијаће „Граничара“ у накнаду за „Панчевца“.

Панчево, 23. Августа 1873.

Уредништво „ГРАНИЧАРА“.

Р А З Л И Ч Н О С Т И.

(Јарослав Чермак) славно познати сликар, стекао је на разним изложбама у Белгији и Француској прву награду, а његову слику „Башибозуци отимљу херцеговачку жену“ купила је белгијска влада за знатну своту. Сада је зготовио нову знамениту слику из живота нашега народа, призор најме из црногорске војне г. 1862. Слика приказује жене Црногорске, које посе-

горским јунацима храну и стреливо. У гори се састају са четом Црногораца, који на носилима носе рањенога војводу. На то се жеље уставе, те посматрају на смрт рањенога, блиједога јунака. У задку види се романтична горска крајина. Парничка критика хвалит тај нови умотвор Чермаков особито. Владика Штросмајер купно је ту прекрасну слику за велик новац, и поконио народном музеју у Загребу. Сада сготовља Чермак нову слику, „Хуситску војску пред Наумбургом.“

(Ластавице почеле селити.) — Доцим по свој средњој Јевропи свако жив на врућину виче, ластавице почеше већ селити. Чудновато је, да наред околне врућине селе. Старци и баке веле, да је увјек љута зима, кад ластавице рано оду. Зимус би по том морало бити јако зло, јер ластавице почеше и рано одлазити и за велике спарине. Пред три четири дана одпрхало је јато од неколико хиљада ластавица из околне од Хердлореа у Ческој. Роде селе такођер, премда иначе остају до конца Септембра.

(Како ћеш познати, да ли је ко умро или само замро.) — Др. Магнус припођује у часопису „Wirchows Archiv“ посве једноставан начин, како се може разазнати да ли је ко умро или замро. Особи, о којој се хоћеш освједочити, да ли је мртва, треба јаким концем прст близу краја чврсто стегнути. Ако је особа јоште жива, поцрвенили ће брзо подвезани крајак, ако непоцрвени, тај је мртва. За случај, ако су прсти на руци учочени, може се учинити покус на ножном којем прсту или на уху. Из грјешна тијела украде се неумрла душа тихо као тат; ну љечник често незна, је ли човек жив или мртва. Ново средство, само ако је поуздано, добро ће дакле послужити, гдје је било до сад муке, јер се није знало, је ли ко мртва или жив.

(Руско бродовље.) — Руско бродовље силно се развило за царевања цара Александра II. Године 1854. изписаху трошкови за морнарицу 12,554.517 рубаља. Од тога доба расла су они сваком годином, а данас досежу своту од 24.662.529 рубаља. Узрок тому лежи у развоју црноморскога бродовља, а особито у повишењу плаћа морнарских часника. Оклопно бродовље у источној мору састоји се из 27 бродова, а и за црно море гради се доста велик број оклопница.

(Руска књижевност.) — У првој половини г. 1873. изашло је у Руској 1451 књига и то 1361 руских, 57 њемачких, 29 француских, 3 латинске и 1 чужда.

(Самоуморство грофа Естерхазија.) — У Бечу убио се прије неколико дана из пиштоља гроф Карло Естерхази, и то од очајања, што се није никако могао отети тешкој болести, која га је мучила од више година. Покојник стар 53 године, родио се у Пожуну.

(Доходак папе.) — „Unità Cattolica“ припођује, да дарови што их је папа тецајем 10 година (од г. 1859. до 1869.) примио са сви крајева католичкога свијета, досижу своту од 271,175.000 франака. По том био би он добио сваке године 27 милијуна франака.

(Споменици.) — У Фиоренци подићи ће талијански родољуби споменик славном писцу комедија Голдонију. Исто тако ће Инглези спомеником у Вестминстеру прославити ове године преминулог гласовитог народног Моноа и филозофа Стурда Мила.

О Б Ј А В А.

Трећи дан после великога Госпођиња днени ове године, шетајући се преко порте, између велике цркве и манастирских домова, нашао сам један прстен, од веће вредности, ког је судио, 15. Августа текуће године, о оној нашој црквеној слави неко изгубио. Зато овиме таковог позивам, да дође код мене у овај самотан, те да важе знакове изгубљене ствари, па ако такове у својој суштини доказати у стању буде, добиће своју изгубљену ствар, без да ми за то и: хвала ти буди, рече. —

М. Савина, 4. Септембра 1873.

Венјамин Вупновић,
Савинац.